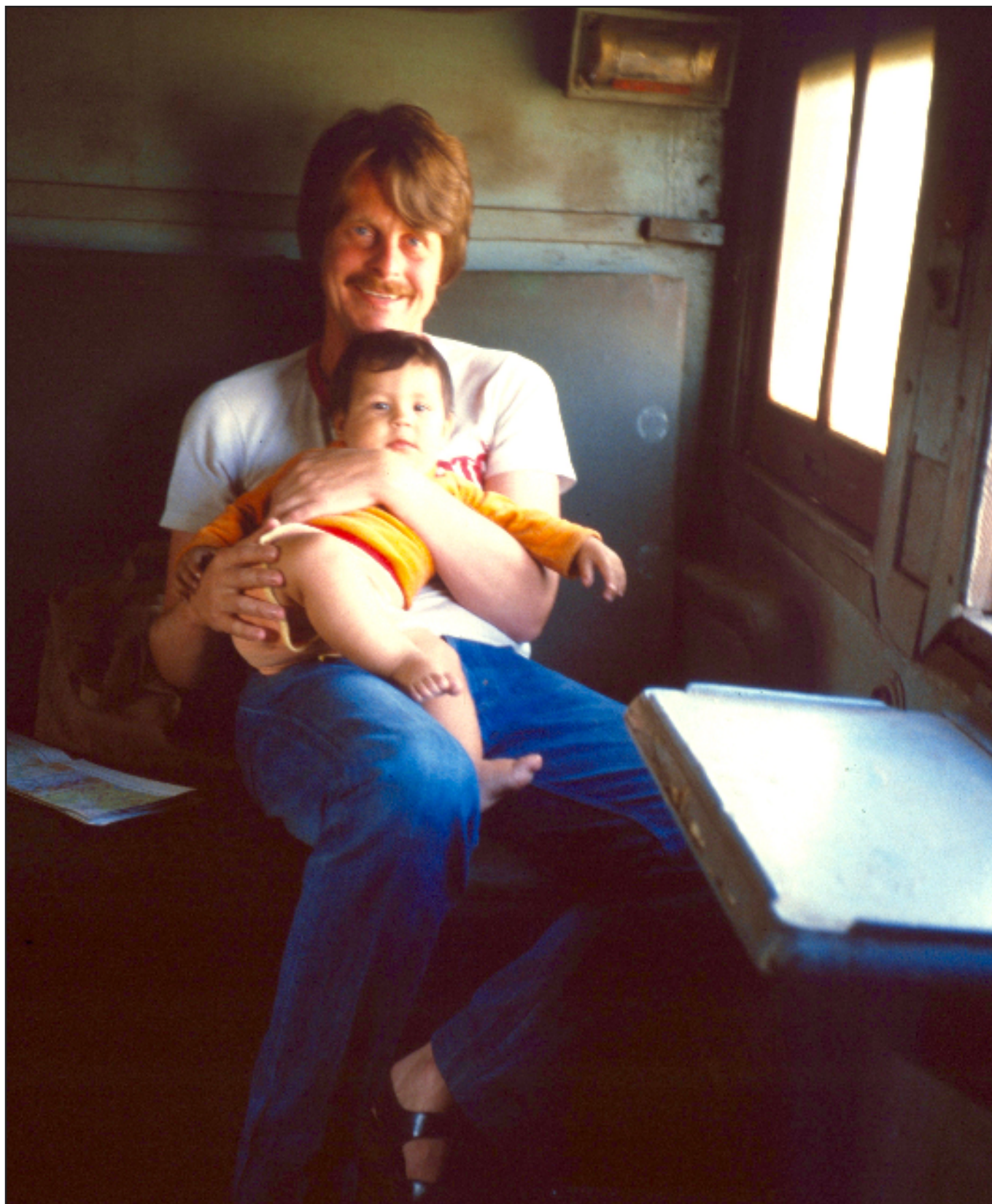

Resebrev Nr 56

27 november 1984

GOA-BOMBAY-CALCUTTA

Avslutning på treveckors resa med Bubu och Mattias, 9 månader gammal från vår bas i Calcutta till Madras/Chennai, Bangalore, Mysore, Mangalore och Goa (se resebrev 55). Från Goa for vi med båt till Bombay/Mumbai och sedan tåg till Calcutta/Kolkata, dit vi anlände 12 timmar försenade. Inkluderar P O Henricson-artikel om William Radices nyöversättning av Rabindranath Tagores poesi, samt Kumkum Munshis artikel om Tagores konstnärskap.

Färjan Goa-Bombay

Bombay

Tåg Bombay-Calcutta

Calcutta ~~27~~ 27.11.84

Hej,

Äter i Calcutta efter knappt tre veckors resa sitter jag ännu en gång på Mantos säng och skriver nu på förmiddagen. Hekte med Mattias (han älskar att gripa fatt i föremål, geus och boll, och kasta iväg. Han föredrar att stå upp, med stöd, men ligger nu också obehindrat) tills två väninnor till Tuben dök upp - och de stal Mattias.

Nu är det riktigt vinter här. Sitter med strumpor och jacka på mig. Lite råder det typiska vintertidset, orsakat av alla koleddar i varje hem och på trottoarerna av dem som bor där. Jag är ordentligt förkyld, liksom Mattias - efter nästan tre kyliga nätter på tåget från Bombay till Howrah.

Vi anlände hit natten mellan måndag och tisdag. Utsidan till över ett steg vi av tåget på den ödsliga Howrah station, befolkad endast av folk som sover där. Tåget var 12 timmar försenat, därför anlände vi vid denna vinkliga tid, efter en jobbig resa - tråkig. Mot vår förmodan fanns det dock många taxibilar, alla ville hära oss (för att kunna debitera oss snabbt över priset) men vi hade accepterat en bra chaufför som mötte oss inne på stationen.

För över Howrah-bron, genom gränshänsgränsst-hundsten där det dagtid råder fullt trafikkors med lastbilar överallt - nu stod där bara några få bilar som höll på att lossas - och sedan genom konglett öde huvudgator norrut, till Tala gata på 20 minuter (minst en timme dagtid). Betalade 30 rupees, vilket inte var så mycket eftersom det var självklart att vi skulle få betala dubbelt (för taxins returresa till stan). Alldeles märkt i huset ~~och~~ när vi promenerar bort mot porten dyker två gatrunderande gulsmän upp och undra

ved vi ska göra. De hjälper oss ^{sedan} att roga på ~~svärg~~svärtrakter, som bor på andra våningen, men utan resultat. Istället söker Babu en väninnas (Lilidee) familj på bottenvåningen, och de ställer in oss i huset. Så upp till oss, och när vi när det här Annada, Jayakki, Manto och Polly väntat av skinken utanför (eller järntricket) och när förställt att det näste vare vi. Jätteglada att se oss igen, de hade väntat på oss i ett par dagar (skickade ett kort till den ~~för~~ för Goa), men satte vi oss och pratade trots att klockan var 2 på natten. Alla blev som vanligt till oss gladdades för-, från hund ^{och} vykort från Söderhavet. Mattias var mer än nöjd med att se bekanta ansikten igen, och inte gnällig trots den snåla timmen (vi hade gått och lagt oss klockan 18 på taget just för att orka med avstigningen på natten).

Igår var det så Daddys födelsedag, och Babu och jag uppvaktade på morgonen på överst vis med sång, skavmjöl och några små presenter för vår resa (en guldstatyett av Ganesh i sandalträ från Mysore, rötelstickor, cashew-nötter från Goa, en gäse prasad-tenjelgodis- från templet på Chamundi-berget i Mysore, och en habanulett med Kristusmotiv från Old Goa).

Alla sydhonen utan Buru (äldsta systern) kom hem under dagen för att delta i firandet. Först på kvällen kom dock andra uppvaktande gäster, varav flera framstående artister och musiker, den främste, som är en världens bästa sitar-spelare. De flesta lämnade buketter med långstjälkade gladiolus och roser, inga presenter i övrigt.

God mat, och musik av Manto och en ung elev till honen, en fliche, på två elorglar. Annada spelade fiol.

Det börjar bli kort med tid innan vi åker till Sverige - och både Abin och Kunkum vill ut och resa med mig (Babu vill inte lämna familjen mer), så i morgon får Abin och jag till Jhangram - ett stamfolksdistrikt 3 timmars tågresa västerut där en god vän bedriver ett medvetandegörande-projekt bland

de efteråtta stanfolken där. Åter till Calcutta på fredag - och då är vi
 bjudna hem till Bonnie i södra Calcutta, hennes mor Rana fyller 30 år.
 Sedan på söndag kväll far Kenneth och jag med tåget till Darjeeling, för att
 stanna en knapp vecka. Kenneth köpte biljetter igen, 2:a klass. När vi
 sedan kommer tillbaka till Calcutta är det dags för Tutus bröllop... och
 därtill har så många människor här i Calcutta uttryckt sin önskan att
 vi ska komma och hälsa på innan den 20:e.

I dag ska jag fara ned till Foreigner's Registrations Office, och skaffa till-
 stånd för Darjeeling. Efteråt hem till Babu o Mishra på lunch, dit Babu
 o Malhas tar sig själva för Tale gash.

Båtresan förra torsdagen från Panjim till Bombay var mycket oagen. Vår
 de luxe-lytt låg på utsidan på övre övre däck, med eget badrum. Jag var nere och
 köpte biljetterna till 8, 270 rupees/styck, och vid 9.45 gick vi ned till båten. Vid
 påsläppet rådde kaos och trängsel, däckspassagerarna inkl. många unga västerländska
 hängade för att få bra platser. Vi kunde dock vänta eftersom vi hade lytt
 reserverad. Trappan mellan övre däck och övre övre (lytt-däck) stängdes så fort båten
 laft ut. Här uppe hade vi egen matsal, betjäning, fereservice, däckstolar,
 där nere låg folk på egna tygstycken eller luftvårdslösen direkt på golvet.

Kusten norr om Goa övergår snabbt i en steril, ödslig kliggternäng. Medan
 Konkan-kusten (=Goa) är grön, färsch och med fina stränder är marken ofruktbar
 norrut. Deccanplatån, Västra Ghats-bergen når här ända ut till havet. Inte
 en människa, odling eller hus syns på långa sträckor. Vi stannade till
 vid 3 små fiskerembollen vid flodmynningen, där passagerare kom ombord
 via småbåtar.

Flera turlige medpassagerare. Fem tonårs flickor från Bombay - som vi såg första gången på kulturskysningen i Goa - med mamma till en av dem, hon var gift med en hovrättsdomare. De blev jätteförtjusta i Malkas, liksom flera andra passagerare. En ung engelska spelade gitarr för flickorna, romantiska sånger. Träffade i vagnarna två amerikaner, den ene indisk-född men bodde i USA sedan '69, nu hade de varit på hans systers bröllop i Pune. Satt och pratade med en man från Bombay, som jobbat i handelsflotta, först mycket på Europa, inför pensioneringen funderade han på att flytta åter till födelsestaden i Goa - och hade skaffat mark. Han hade också eftersom hans fyra barn vant sig vid det hektiska och intensiva storstads- och norgeslivet i Bombay. Att flytta till det lugna Goa är som att flytta från Stockholm till Åstad.

På kvällen tilltog, som sig brukar, dyningen. Och för att stoppa oavslutade önsyner gick vi och la oss tidigt. Nästa morgon var vi i Bombay kl 9, en timme försenade.

Vi hade tipsats om ett bengaliskt hotell i centrum som skulle vara bra. Tog taxi dit från henne, 20 rps. New Bengal lodge, på Dr. D.N. Road, nära Victoria Terminus, Bombeys största järnvägsstation. Praktiskt eftersom vi skulle äta därifrån senare.

Hotellen i Bombay är dyra, i relation till övriga Indien. Detta hotellrummet var inget extraordinärt, ändå kostade det 120 rps/natt - och check-out tid kl 8.00. Eftersom vi redan för med tog dagen efter på kvällen fick vi betala för två nätter.

Medan Inba o Malkas vilade stod jag ut och växlade pengarna, en resecheck på 50 pund läste jag in på Thomas Cook. Hade även tänkt växla \$100, men räddes av en reserän inne på banken att växla svart istället på gatan mot SPO. Så jag tog mig dit, massor av folk ropade om att växla. Följde med ^{en} till en juvelarbutik, ^{rummet} där affärsmanen gav mig 1.400 rps (banken ger 1.175), betalade 20 rps till den som förmedlat växlingen.

Därefter till stationen för att boka tågbiljett till Calcutta. Visade sig

(i förstaklass)

att enda chansen för oss att få biljetter till lördagstågen var att ta det långsammaste av dem alla, Howrah-expressen som stannar på så gott som samtliga stationer på vägen. Jag besökte en särskild turistbyrå som han en kvot av biljetter till de flesta tåg (som eljest kan vara fullbokade redan flera veckor), men ^{till} de andra Calcuttatagen var redan turistkvoten utnyttjad. Köpte alltså biljetter, 2 st à 420 rupees.

På eftermiddagen -kvällen promenerade Bulu, Maltias o jag ned Dr D.N. Road - Mahatma Gandhi Road ned till Flora Circle, mitt i det kon-ersvella centrum. Fortsatte ned till Gateway of India - monumentet där de brittiska passagerarbåtarna lade till. In på Taj Mahal hotell, där dubbelrum - en kostar 800 rup/natt. Maltias fick kugga på deras fjäder matta i de yngre receptionshallen - och vi fikade på en av deras serveringar. Kryddat te och ananas/leso-teka. 30 rup för två. Annat än de vanliga tebutikernasgrise

Besökte sedan Suresh Ahuja, generalsekreterare i indiska blindfederationen, som jag hade hjälpt av förra gången i Bombay, från början var till Sunnar. Han och hans fru blev jätteglada att se oss, när vi knuckade på deras lyxiga våning alldeles mitt emot parken i Churchgate, i Bombeys hjärta. Trots att hon är blind uppskattar hon god konst, och sådan finns på väggarna. Som ~~en~~ av de ledande knafferne även i internationella blind-samarbete hade hon bara under senaste året besökt såväl Kina, Australien och Sandiarabien. Vi bjöds på whisky/juice, och smörgåsar, varefter de körde oss hem till hotellet med sin bil (hon är fullt seende).

Dagen efter för vi ut till Elephanta-grotterna, på en ö i inloppet till Bombay-viken, mitt emot hämknaffverket i Trombay. Tar en timme dit ut med sight-seeingbåt från Gateway of India, man får mellan myllret av ^{last-}båtar som ligger på redan i vänta på att komma in till kaj. Kom ut till Elephanta-ön kl 15.30, just när lagvattnet börjar bli kritiskt (ebb-flod skiljer ett par meter), så vi fick lotsas över till småbåtar innan vi kom i land. Vandrade så de 120 trappsteget upp till grotterna, Bombeys främsta turistattraktion. Fyllde av hinduiska gudastatyer huggna direkt ur berget (hela grotterna är utbyggda, med pelare och allt!), som

P.S. Annadars utställning över förenad. Most berömda på utställningen. Besök
Vän den nos i en annan bok på Ludovik Museum.

trots att de vanställda av portugiserna som kom hit på 1500-talet och i sin vilt
att följa 'den enda sanna läran', lät soldaterna öva gränsskytte på skulpturerna.

På kvällen gickade vi och lämnade hotellrummet 20.45, och gick till stationen. Där
fö att finna att Howrah-expressen inte stod på perrongen, vi fick uppgift att den skulle
bli försenad obekant tid. Stehigt på stationen, jag gick för att leta efter väntarna, ätte
till Inker han Matthias vrälshukt, och Inker blivit irriterad. Så småningom gick vi upp
en trappa, Inker o Matthias fick sitta i damernas förstklassväntsal, medan jag gick ätte
ned och lysnade efter meddelande.

Strax efter 23 rullade vårt tåg in på perrongen, jag hämtade de andra och vi gick
ombord. Hett, hett. Som tur var ingen mer passagerare i vår kupé. Kvart över 12 rullade
tåget iväg. // Orsaken till alla förseningar, inga tåg startade på kvällen, var
att ett godståg sparat ut norr om Nasik på stambanan mot Delhi och Calcutta.

~~Natten~~ Natten blev hemsk. När tåget började rulla började Matthias att skrika, gällt och
desperat, och han var alldeles febervarm. Vi som var trötta och ville sova, fick
ägna natten åt att försöka få honom att sova. Han skivade till, men efter en
helvintern eller så vaknade han till och fortsatte skrika. Tåget hjälpte -myckh, valter,
pro-erad. Dessutom blev det ovinkhaltigt på natten, när vi kommit upp för bergen.

Först nästa morgon, när det blev ljus ute, blev Matthias lugn. Efter att ha fått medicin
mot febern, och mat somnade han och sov hela förmiddagen. Vi fick också vila. När vi
hittade ut blev vi dock nedslagna. P.g.a. tågans försening hade vårt tåg följt här en annan
väg, över Pune - Ahmednagar, något som följt till följd att vi redan var 10 timmar
försenade efter första dagen. Och den förseningen utökades sedan under påföljande
dag ytterligare. Stannade länge på varje station på vägen. Vi var uttrötade.
Som tur var mätte Matthias bättre, och några fler problem blev det ej.

Skulle ha antant på mandag e.m. kl 13 till Calcutta - men vid den tiden var vi bara
i Raigarh, Madhya Pradesh. Först tolv timmar senare nådde vi alltså fram.

Vilken tidsig avslutning, antihelst på rundresan (det började ju också illa - med
cyklonen i Madras, men sedan var det jättefint).

Kära hälsningar -

Lars, Buba o Matthias.

Först nu kan man förstå hans storhet

Nyöversättning till engelska gör äntligen Tagores poesi rättvisa

Nobelpristagaren Rabindranath Tagore finns översatt till svenska, men det är doftlösa och konstlösa tolkningar gjorda i början av seklet via Tagores egna engelska prosaöversättningar. Nu först finns han nyöversatt av William Radice på ett sätt som gör Tagores sköna poesi full rättvisa. Per Olov Henricson har läst Radices översättningar och tolkar själv Tagores dikt "Den gyllene båten" till svenska.

Även om man vistas i Bangladesh i helt andra syften än att studera bengalisk litteratur kan man knappast undgå Rabindranath Tagore. Bli man hembjuden till ett medelklasshem i Dhaka är chansen stor att någon dotter i familjen uppmanas att ta fram sitt *harmonium* och underhålla gästerna med Tagoresånger. På teve läser unga män hans dikter — recitation är en levande konst här. Han avbildas på kolorerade almanackor och i form av massproducerade statyetter.

I huset vi hyrde fanns han på en liten keramikrelief i ett av rummen tillsammans med den andre nationalskalden, Nazrul Islam.

Hans liv och verk hyllas ibland på ett devot sätt som riskerar att skymma det faktum att han fortfarande är en viktig influens i kulturlivet i det bengaliska språkområdet — Västbengalen och Bangladesh. Som en av våra litteraturintresserade bekanta sa:

— Även om en poet idag skriver i modernistisk anda, om han försöker bryta med traditionen, så finns Tagores verk där. Också de unga radikala författarna har påverkats av Tagore. När det gäller själva språket, hur *bangla* kan användas i litteraturen, har han

betytt så mycket att man, oavsett vad man tycker om hans verk och idéer, inte kommer förbi honom.

Tolerans och upplysning

Tagore växte upp i en förmögen hinduisk familj i Calcutta, i en miljö som präglades av olika sociala och religiösa reformsträvanden. I dagens Bangladesh ses han ofta som en representant för en specifik bengalisk tradition av tolerans och upplysning. På så sätt blir han betydelsefull för många intellektuella i ett Bangladesh där starka krafter i dag verkar för ett ökat inflytande från islam på politiken.

Hur gör man då, om man som utlänning i Bangladesh med mycket begränsade kunskaper i språket, vill närma sig denne Tagore?

En del prosa hittade jag i engelsk översättning hos bokhandlarna vid New Market i Dhaka. På en yrkesskola driven av katolska missionärer köpte jag *Sonar Taree* — Den gyllene båten — den första av hans diktsamlingar som blev allmänt populär. I en översättning som åtminstone för mig lämnade frågan om anledningen till hans betydelse och popularitet obesvarad.

Så gott som allt som finns översatt

Foto: Lars Eklund

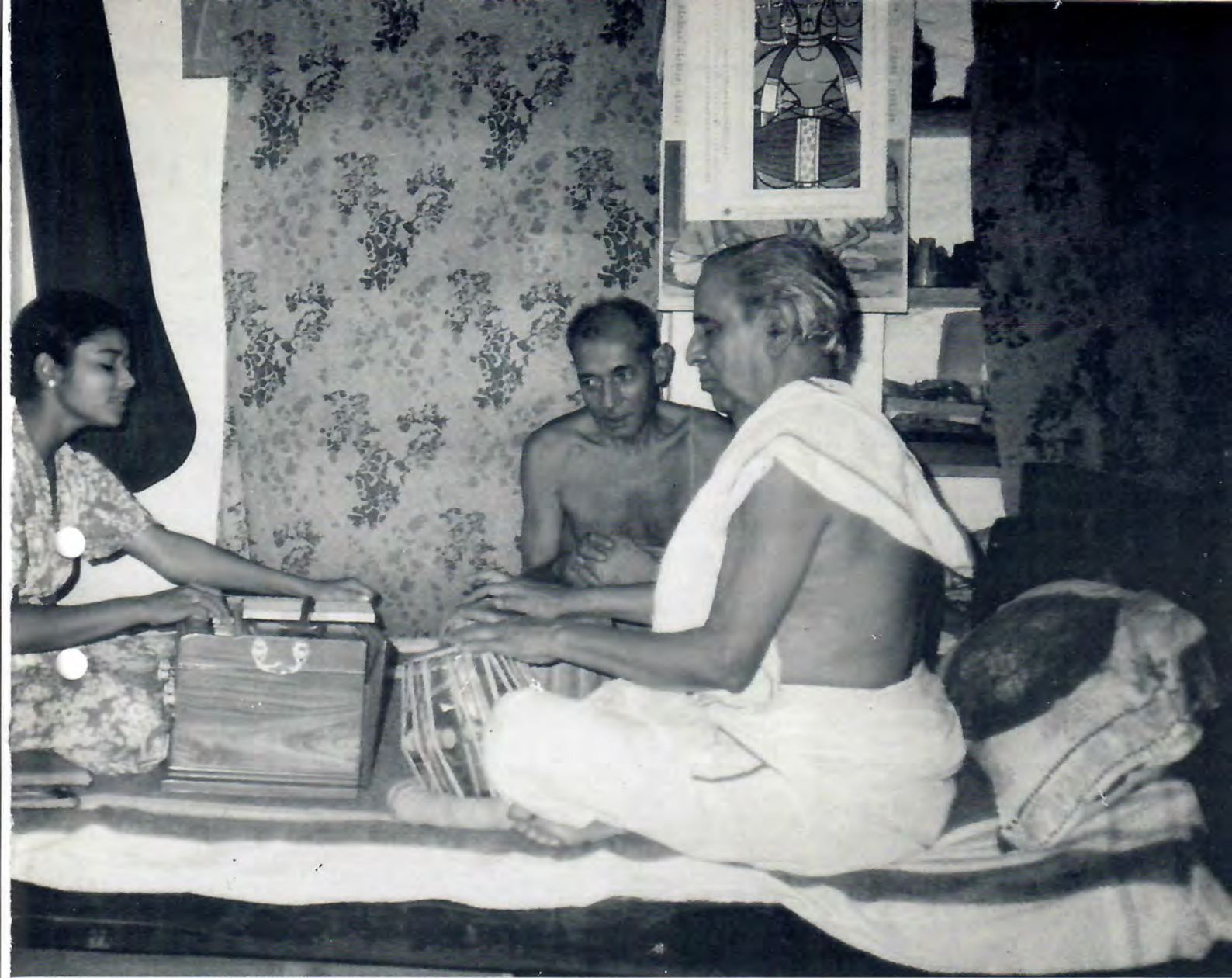
till svenska är från åren runt 1920. De svenska tolkningar som finns av hans dikter är gjorda efter hans egna engelska prosaöversättningar, men som den irländske skalden W.B. Yeats skriver, i förordet till den engelska utgåvan av **Gitanjali**:

"Dessa lyriska dikter — mina hinduvänner säga att de bäras av den subtilaste rytмик, äro fulla av en färgnyansering, omöjlig att översätta, och av metrisk uppfinningsförmåga..."

Svåröversatta sånger

Och där har vi svårigheten att, utan gedigna kunskaper i *bangla*, försöka närma sig den mest betydelsefulle bengaliske författaren. Innehållet i hans dikter är oupplösligt förenade med formen, med det bengaliska språket, som han i sin stora produktion utvecklade på sätt som fortfarande präglar dagens bengaliska litteratur.

Särskilt tydligt är det i den del av hans produktion man först kommer i

I alla bengaliska hem hör musikstunder där man spelar och sjunger Tagores sånger till vardagen. Att kunna ett stort antal sånger och dikter utantill och framföra till ackompanjemang av harmonium är något som hör till god allmän bildning. På bilden Calcuttakonstnären Annada Munshi hemma hos släktingar i staden Chandernagore, Västbengalen.

kontakt med i Bangladesh, hans sånger. Samla några sångkunniga bengaler och Tagoresånger är närmast ofrånkomliga — det påminner mig lite om hur vi sjunger Evert Taubes visor. Men i Tagores sånger (liksom Taubes) är text och melodi sammanvävda och beroende av varandra på ett sätt som gör dem mycket svåra att översätta.

Ett citat av Tagore själv:

"Poesin är inte en känslolikhet, det är skapandet av en form... Rim är så viktigt i poesin, genom rimmet får orden ett slut men slutar ändå inte. Själva yttrandet är över men inte klangen och örat och sinnet kan fortsätta med sin lek i det oändliga att bolla rimmet fram och till varandra."

Tagore översatte själv många av sina dikter till engelska. Frågan man ställer sig vid läsningen är varför Tagore, för vilken formen var så betydelsefull, på engelska tolkar sina dikter på en tämligen konstlös prosa, där

dessutom mycket av innehållet utelämnats.

Tagore började översätta dem närmast av en slump. En resa till England 1912 måste uppskjutas på grund av sjukdom. Tagore, som var för svag för att skriva något nytt började då översätta sina egna dikter, och fortsatte sedan under sjöresan till England där hans poesi väckte stor uppmärksamhet. Senare i livet såg han mer kritiskt på sina översättningar och i ett brev 1932 sade han sig ångra att de överhuvud taget publicerats.

Öppnar nya dörrar

Själv är det inte förrän jag i Calcutta kommer över ett urval dikter i nyöversättning som jag tycker mig börja ana vad det handlar om.

Det är William Radice som i *Selected Poems* har översatt direkt från originalspråket — också de dikter som finns i Tagores egna engelska tolkningar. Radices engelska är enkel

och smidig och bärs fram av en underliggande rytm som (vad jag kan förstå) förmedlar mycket av originalens form. Hans tolkningar öppnar dörrar in till Tagores diktning.

Den inledande essän är en personlig introduktion till Tagores liv och verk. I den tar han upp ett annat hinder, vid sidan av språket, för en samtida läsare av Tagore: den piedestal Tagore placerats på.

Hållningen kan anas i fortsättningen av Yeats-citat ovan *"Dessa lyriska dikter... uppenbara i sin tankegång en värld, som jag drömt om hela mitt liv."*

I början av seklet kom Tagore i Europa att framstå som en representant för Det österländska. Mitt under den engelska kolonialismens höjdpunkt sökte sig många i Europa till det som man uppfattade som romantiskt och inspirerande i Indien. Man odlade ett intresse för indisk andlighet, bland annat uttryckt i teosofin, som spelat en märklig roll i utbytet

mellan Indien och England. Tagore, med sina rötter i den indiska filosofin, med dikter där en andlig verklighet ständigt återspeglas i den materiella, kom att stå i fokus för ett intensivt intresse. Med sitt höljande hår och skägg och fotsida klädnad personifierade han dessutom bilden av den vise österlänningen.

1913 fick Tagore Nobelpriset i litteratur. De följande tjugo åren var fyllda av resor — till Europa flera gånger, Amerika, Kina, Japan, Sovjetryssland, Iran och Irak. I Sverige översattes mycket av hans poesi, prosa och teaterstycken, såväl som verk i filosofiska och kulturella frågor. Men den stora uppmärksamheten han väckte här blev ganska kortvarig. Letar man efter hans böcker idag får man söka på antikvariater.

Friare poesi mot slutet

Tagore dog 1941, som något av ett monument. Men Radice pekar på hur Tagore i sina sena dikter knappast framstår som den vise filosofen, inte formulerar vunna insikter utan ställer nya frågor. Hur hans poesi blir friare i formen, avskalad, alltmer av ett enkelt mänskligt tilltal. Hur människan Tagore, inte den store kulturelle nydanaren, framträder.

Tagores sista diktsamling består av femton korta dikter. Radice har inte tagit med någon av dem i sin samling. "Kanske är de översättliga", skriver han och beskriver dem som gäckande och svärbegripliga samtidigt som det är i dem Tagore kommer oss närmast.

Människan närmare

Något av detta finns också i hans målningar. Ser man Tagore som den upphöjde vishetslärare blir hans produktion som bildkonst ett bryderi. Bilderna framstår som snabbt ihopkomna experiment med färg och form, ibland närmast groteska. I dem står han mycket fri i förhållande till traditionen. De är amatörmässiga - på samma sätt som Strindbergs måleri är det.

Kanske kommer vi människan Tagore - inte monumentet - lite närmare i hans bilder.

Och när man läser Tagore, skriver Radice, "ska man inte sätta sig vid hans fötter, inte gå till honom sökande visdom... Man ska se begränsningarna i hans övertygelser, sårbarheten i hans strävanden."

Läst så blir Tagore en levande diktare.

Per Olov Henricson

Tagore på svenska

Så olika kan samma dikt tolkas!

Det kan tyckas förmätet att ge sig till att tolka en av Tagores dikter utan ordentliga kunskaper i hans språk. En bengalisk bekant blev också smått upprörd när jag förde saken på tal. Men William Radices engelska översättning, som jag utgått från, har en sångbarhet (han skriver också att hans översättningar bör läsas högt) som gav mig idén att göra ett försök på svenska. Översättningen bör också ses som just ett försök.

Dikten finns — såvitt jag vet — tidigare bara översatt till svenska från Tagores engelska prosaversion, som knappast förmedlar något av det bengaliska originalets form.

Jämför man Tagores och Radices engelska tolkningar finner man betydande olikheter, inte bara i formen. Ett exempel bara: Av det bengaliska originalet framgår inte könet på personen i båten. Tagore översätter med *hon*. Radice kommenterar inte detta mer än att det är mer troligt att finna en man vid åran och använder följaktligen *han*.

Jag har diskuterat diktens innehåll och form med Tanvir Mokammel, journalist och författare i Dhaka. Enligt honom följer Radices översättning originalet väl och vi har tillsammans gått igenom båda versionerna och olika förslag till svensk tolkning.

Den gyllene båten publiceras i en samling med samma namn 1894. Tagore hade då i några år haft ansvaret för familjens egendom Silaidaha i Kushtiadistriktet vid floden Padma. I dikter, noveller och brev från den tiden skildrar han också landskapet. Den som besökt Bengalen under monsunen känner igen miljön, med risfält, bräddfyllda floder och upptornade moln.

Men känner man till något om villkoren på landsbygden väcker dikten frågor. Visserligen står det "Medan vi bärskörden.....", men vem är det som talar? Det är knappast någon av landsbygdens daglönare som är de som utför det mesta av det hårda arbetet. Möjligen kan man tänka sig en småbonde. En person från Tagores klass, en jordägare, skulle knappast

själv deltaga i det fysiska arbetet.

Dikten är alltså inte mycket av skildring av verkligt skördearbete. Radice ser det underliggande temat som konflikten mellan själen, som kan nå befrielse genom självuppföring, och jaget, som strävar efter erkännande.

Det ligger också nära till hands att associera till Tagores egna enorma produktion och den uppmärksamhet hans person väckte.

Men man ska vara försiktig med att låsa sig vid en entydig tolkning. Tagore själv menade att dikter ska *vara*, inte *betyda något*.

Per Olov Henricson

Prosaöversättningen från 1916

Regnet föll stritt. Floden forsade och brusade. Den flödade över och svalde ön, medan jag med mina sädeskarvar i en hög väntade ensam på banken, vars höjd minskades.

Ur skuggorna på andra stranden skjuter båten fram med en kvinna vid rodet.

Jag ropar till henne: »Kom till min ö, som ligger omringlad av glupska vatten, och tag bort min ärs-skörd.»

Hon kommer och tar allt jag har intill sista kor-net. Jag ber henne ta mig själv med.

Men hon säger: »Nej» — båten är lastad med mitt gods, och ingen plats finns kvar för mig.

Översättning: H Hulderberg, efter Tagores engelska prosaversion. Ingår i samlingen "Flyktingar".

FOTO: LARS EKLUND

সোনার তরী

গগনে গরজে মেঘ, ঘন বরষা ।
কূলে একা বসে আছি, নাহি ভয়সা ।
রাশি রাশি ভারি ভারি ধান-কাটা হল সারা,
ভরা নদী ক্ষুরধারা খরপরশা—
কাটিতে কাটিতে ধান এল বরষা ॥

একখানি ছোটো খেত, আমি একেলা—
চান্নি দিকে বাঁকা জল করিছে খেলা ।
পরপারে দেখি আঁকা তরুছায়ামসী-মাধা
গ্রামখানি শেষে ঢাকা প্রভাতবেলা ।
এ পারেতে ছোটো খেত, আমি একেলা ॥

গান গেয়ে তরী বেয়ে কে আসে পারে !
দেখে যেন মনে হয়, চিনি উহারে ।
ভরা পালে চলে যায়, কোনো দিকে নাহি চায়,
টেউগুলি নিরুপায় ভাঙে হু ধারে—

SYDASIEN 3/91

দেখে যেন মনে হয় চিনি উহারে ॥

ওগো, তুমি কোথা যাও কোন্ বিদেশে ?
বারেক ভিড়াও তরী কূলেতে এসে ।
যেয়ো যেথা যেতে চাও, যারে খুশি তারে দাও—
শুধু তুমি নিয়ে যাও ক্ষণিক হেসে
আমার সোনার ধান কূলেতে এসে ॥

যত চাও তত লও তরী-পরে ।
আর আছে ?— আর নাই, দিয়েছি ভরে ।
এতকাল নদীকূলে যাহা লয়ে ছিহ্ন তুলে
সকলই দিলাম তুলে থরে বিথরে—
এখন আমারে লহো করুণা ক'রে ॥

ঠাই নাই, ঠাই নাই, ছোটো সে তরী
আমারি সোনার ধানে গিয়েছে ভরি ।
আঁবণগগন ঘিরে ঘন মেঘ ঘুরে ফিরে,
শূন্য নদীর তীরে রহিছ পড়ি—
যাহা ছিল নিয়ে গেল সোনার তরী ॥

Den gyllene båten

*Molnen mullrar i skyn och regnet
strömmar
I ensamhet sitter jag sorgsen vid
floden
Kärvarna ligger i högar, skörden är
över
Virvlarna skär genom vattnet som
stigit till brädden
Medan vi bärgade skörden kom
regnet*

*Ett litet risfält, jag sitter ensam
Vattnet i floden virvlar och rasar
På andra stranden står träden, med
bläcksvarta skuggor
kring byn som är målad på
morgonens dimmor
Jag sitter ensam vid fältet här*

*Vem är det som kommer, som styr
emot stranden,
som sjunger? Någon jag tycker jag
känner igen
Seglen är fyllda, han ser rakt
framför sig
Vågorna bryter hjälplöst mot båten
Jag ser, det är någon jag känner
igen*

*Till vilket avlägset land ska du
segla?
Styr in till stranden och lägg till en
stund
Res vart du vill med din last, vart
du vill
Men kom in till stranden, ge mig ett
leende
Tag med mitt gyllene ris när du far*

*Tag med så mycket du kan i din båt
Finns det mer? Inget mer. Jag har
gett allt jag har
Allt mitt arbete här invid floden
Har jag lämnat ifrån mig, i lager på
lager
Men tag också mig med, ta mig
ombord*

*Det finns ingen plats, båten är liten
Båten är fylld av mitt gyllene ris
Över regntidens himmel driver
skyarna tunga
Jag sitter ensam på den ödsliga
stranden
Allt jag hade försvann med den
gyllene båten*

**Svensk tolkning P O Henriesson
efter William Radices översätt-
ning direkt från bengaliska origi-
nalet (publicerat här bredvid).**

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING **B**

**BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan.

Här skulle ditt namn stå om du betalat
årsavgift. Ett år (=4 nummer) kostar 100:-.
Institutioner och utland betalar 120:-.
Postgiro 79 54 96-9.

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Rytmens mästare

I sin konst följde Rabindranath Tagore varken en orientalistisk eller europeisk stil. Till trots att han saknade formell skolning har hans verk haft stor betydelse för indisk konst.

Tagore började inte måla förrän 1927, vid 66 års ålder, uppmanad av en kvinna vid namn Victoria di Campo. Under de följande åren fram till sin död 1941 experimenterade han med olika tekniker. Han arbetade med mycket färg för att skapa djup, atmosfär och struktur. Uppbyggnaden med dessa tre dimensioner balanseras mot den dekorativa effekten i ytan.

Som kolorist var Tagore, ovanligt djärv. Han målade med bläck, samma som han använde sig av som författare, vattenfärg eller egenhändigt tillverkade växtfärger. Han lyckades få färgen på duken att vibrera av rörelse som av vind, och ljuset att skina klart eller dunkelt på ett sätt som frambringade just den nivå av djup som krävdes för att skänka balans åt motivet alternativt låta det bäddas in i oändlig rymd.

Totalt finns 2.302 konstverk av Rabindranath Tagore noterade. Hans sista verk, fyra månader innan han dog, föreställde en kvinna, tecknad med svartkrita. Han utnyttjade även pensel, vattenfärg, pigmentfärg, kolkrita etc. Däremot målade han sällan i olja.

I maj 1930 hölls den första utställningen av Tagores konst utanför Indien, på Galerie Pigel i Paris. Utställningen turnerade sedan under ett års tid runt till Birmingham, London, Berlin, Dresden, Köpenhamn, Genève, Moskva, Boston och slutligen New York. Entusiastiska tyska konstkritiker jämförde Tagore med de tyska expressionisterna.

Eventuella likheter är dock tillfälligheter. Tagore målade utan förebilder och han uppnådde mognad på egen hand. Han brukade oftast måla snabbt, upphetsat som om han arbetade under tidspress. Han sökte medvetet undvika att måla alltför sockersött. Svart bläck

blev hans motmedel. Rabindranaths motiv utgjordes framför allt av människor, landskap och geometriska figurer. I hans målningar visas ofta sådana cirklar, kuber och rektanglar slagna i bitar som för att skapa en ny värld av konst.

Lika lite som det är omöjligt att ignorera det inflytande som Tagores noveller, dikter och sånger än idag har i Indien och Bangladesh (se P-O Henricssons artikel på sid 30 i detta nummer) kan man låta bli att nämna Tagores insatser i samband med Indiens konsthistoria. Det var Tagore som introducerade konstnärer som Franz Mark, Paul Klee och Kandinsky i Indien i samband med en utställning i Calcutta 1922.

När det gäller sina egna verk förklarade Rabindranath Tagore:

"Den enda lärdom jag behållit från min ungdom är träningen i rytm. Tankens rytm, ljudets rytm. Jag fick insikten att rytm är det som gör det flyktiga verkligt, något som är väsentligt i sig själv. Och därför när klotret i mina manuskript likt syndare ropade efter frälsning och angrep mina ögon med fulheten i det skrivnas irrelevans ägnade jag mer tid åt att rädda det in i den barmhärtiga slutgiltighet som rytmen står för än att fortsätta med det som egentligen var min uppgift.

Bykvinna. Målning av Rabindranath Tagore.

Mina bilder är min versbyggnad gestaltad. Om de händelsevis skulle vinna erkännande bör det främst gälla den rytmiska betydelsen i formen som är ursprunglig, och inte för någon tolkning av en idé eller framförande av fakta."

Kumkum Munshi
Konstnär bosatt i Calcutta

Översättning: Lars Eklund